

Informační zdroje pro I. a II. stupeň základních škol

Mgr. Adéla Záveská,
Městská knihovna Jaroměř

Součástí informačního vzdělávání uživatelů jsou v neposlední řadě informační zdroje, které využíváme a s nimiž se snažíme uživatele seznámit a naučit je s nimi pracovat. Tak jako v průběhu celého informačního vzdělávání uživatelů, ani zde nesmíme zapomínat na základy tvorby každé lekce. První otázkou zde tedy musí být: „Co je cílem, čeho chceme lekcí dosáhnout?“ Odpověď by zde měla být: „Dosažení čtenářské a informační gramotnosti uživatelů.“ Druhá otázka se pak týká samotné lekce. Pro koho je určena? Co má uživa-

vatele naučit? Jak ho to má naučit? A z čeho se to uživatel naučí? Jsou to ty nejzákladnější a nejvhodnější otázky k tomu, abychom byli schopni vytvořit smysluplnou a přínosnou lekci.

V tomto článku se budeme zabývat především poslední podotázkou, a ta zní: „A z čeho se to uživatel naučí?“, tedy jaké zdroje použijeme.

V současnosti pracujeme se třemi základními typy informačních zdrojů, jimiž jsou informační zdroje **tištěné, elektronické a audiovizuální**.

Naše představa o tom, co by měli umět žáci základních škol po absolvování informačních minim, je následující výčet dovedností:

- práce s knihovnickými a elektronickými informačními systémy;
- vyhledávání informací, včetně znalosti práce s klíčovými slovy a operátory;
- netiketa, autorské právo;
- citace zdroje.

Vzhledem k vývoji společnosti a preferenci elektronických zdrojů před těmi tištěnými je naším cílem především naučit uživatele (žáky základních škol) pracovat s databázemi, vyhledávat informace na internetu, rozpoznat relevantní informace a důvěryhodné zdroje a naučit uživatele využívat elektronické služby knihoven.

Pokud budeme chtít určit obsah informačních minim pro jednotlivé ročníky, můžeme to udělat například následovně:

• Informační zdroje pro 1. a 2. třídu ZŠ

V tomto případě využíváme ústního podání (beseda s názornými ukázkami). Děti seznamujeme s pojmem knihovna, co v knihovně můžeme nalézt (druhy dokumentů, různá oddělení, výpočetní technika, internet), jak dělíme například knížky v knihovně (beletrie, naučná literatura a její tematické okruhy). Ukazujeme dětem knihy, ideálně takové, které je mohou zaujmout, vysvětlujeme jim rozdíl mezi knihou a časopisem, seznamujeme děti s vybavením knihy (obsah knihy, rejstřík, kapitoly, ilustrace).

• Informační zdroje pro 3. a 4. třídu ZŠ

Při informačních minimech pro tyto třídy již kombinujeme besedu se zadáváním a plněním úkolů. V první části dětem opět připomínáme pojem knihovna a znalosti, které mají z předchozích lekcí, a rozvíjíme je o významy knihovny jako instituce a služby. Vysvětlujeme dětem, jaké jsou druhy knihoven, a seznamujeme je s tím, co všechno knihovny nabízejí (služby, druhy dokumentů - knihy, časopisy, CD, DVD, romány, pohádky, encyklopedie, zpěvníky, mapy, atlasy). V praktické části lekcí potom učíme děti pracovat s tištěnými informačními zdroji. Zadáváme jim úkoly, při kterých musí pracovat s rejstříkem i obsahem knihy, vyhledávat ve slovnících. Vět-

šinou bývá volena forma rozdělení do menších skupinek a úkoly mají hravou formu.

• Informační zdroje pro 5. a 6. třídu ZŠ

V těchto ročnících žáky seznamujeme s pojmy informace a informační pramen. Učíme je vyhledávat informace z různých pramenů (knihy, databáze - např. online katalog knihovny, internet). Snažíme se, aby žáci pochopili význam získaných informací a dokázali informace dále zpracovat a využít, aby dokázali rozpoznat relevantnost získané informace (Je to opravdu odpověď na danou otázku?) a aby dokázali uvést pramen získané informace. Seznamujeme je tedy s pojmem citace a jejími pravidly. V ideálním případě opět volíme kombinaci přednášky a následného plnění úkolů, kdy si žáci vyslechnuté informace osvojí.

• Informační zdroje pro 7. a 8. třídu ZŠ

I v těchto ročnících rozšiřujeme znalosti z minulých let. Snažíme se žáky dále naučit pracovat s informacemi. Cílem je umět informace vyhledat, propojit, vysvětlit, transformovat, posoudit a použít. Při těchto lekcích se snažíme žáky naučit pracovat s různými druhy informačních zdrojů, ať už primárními (např. encyklopedie, slovníky, databáze, internet), nebo sekundárními (online katalog knihovny).

• Informační zdroje pro 9. třídu ZŠ

V tomto ročníku rozvíjíme především práci žáků s internetem při hledání informací, určení jejich relevantnosti a citování použitých pramenů.

Při lekcích informačního minima s ohledem na využití informačních zdrojů v podstatě po celou dobu rozvíjíme, opakujeme a nabalujeme další informace na ty nejzákladnější znalosti. Naší snahou je pomoci žákům naučit se dovednosti základní úrovně práce s informacemi. U tištěných zdrojů se jedná o nalezení informací přímo v dokumentu, ať již za využití obsahu nebo rejstříku, znalost vyhledávání ve slovnících. U elektronických informačních zdrojů si klademe více cílů. Chceme žáky naučit vyhledávat informace (v databázích, na internetu, v online katalogu), u získaných informací určit jejich relevantnost, ověřit jejich pravdivost, informace pochopit a dále využít a v neposlední řadě jim chceme vštípit, že musí ocitovat použitý zdroj.